ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
20
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
2026
ԹԻՒ (SAYI) 14203
ԳԻՆ
10 ԼԻՐԱ

JAMANAK
ժամանակ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱՍՊԻՒՈՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ Է՞Ն ԸՍՈՒԱԾՆԵՐԸ...

ՍԵՒԱՆ ՍԵՄԷՐՃԵԱՆ
(Գահիրէ)

Մ.Ա.Կ-ի կենսաբանական բազմազանութեան համաժողովի բացման հիասքա՛նչ արարողութիւնն ու ընթացող միջոցառումները առիթ եղան ու դեռ ե՛ն, տեսնելու, թէ ինչպիսի՛ պետութիւն ենք մենք, հաստատեցին ընկերային բոլոր հարթակներու էջերուն վրայ տեղադրուած մեկնաբանութիւնները:

Կասկած կա՞յ, բարեկամնե՛ր:

Քանի՛ ամիս է, որ մեր պետութիւնն ու հեռատես իշխանութիւնը մանրամասնօրէն կը պատրաստուի մեծ այս միջոցառումին, որ առիթ է, անկասկած, փաստելու, թէ արժանի ենք մենք դժուարաւ ձեռք ձգուած «ամերիկաչէն» թէ՛ «թրամփեան» մեր

●շար. Դ. էջ

ԽՐԱԽՈՒՍԵԼ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՅԱՆՁՆԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երեւանի մէջ կ’ընթանայ՝ Մ.Ա.Կ-ի կենսաբազմազանութեան մասին պայմանագրի ստորագրադիր երկիրներու 17-րդ համաժողովը (COP-17): Այս համաժողովի շրջանակներէն ներս բազմակողմանի աշխատանքի կը տարուի՝ համաշխարհային օրակարգի շարքի հրատապ հարցերուն շուրջ:

Հայաստանի արտաքին գործոց փոխ-նախարար Ռոպերթ Աբիսողոմոնեան յայտարարեց, որ կրթութեան, պարենային անվտանգութեան եւ կենսաբազմազանութեան օրակարգերու կապերու ամրապնդումը կը ներկայացնէ մեծ կարեւորութիւն:

«Արմէնփրէս»ի հաղորդումներով, «COP-17»ի շրջանակներէն ներս, Երեւանի մէջ տեղի ունեցաւ՝ «Կրթութեան ազգային համակարգերու դերը պարենային անվտանգութեան խթանման եւ կենսաբազմազանութեան համաշխարհային շրջանակի իրականացման գործին մէջ» խորագրեալ բարձրաստիճան ֆնճարկումը: Ասուլիսի ընթացքին փոխ-նախարար Ռոպերթ Աբիսողոմոնեան ընդգծեց միջազգային համագործակցութեան եւ բազ-

●շար. Դ. էջ

Լիբանան կը խուսանաւէ Իսրայէլի ճնշումներուն եւ Միացեալ Նահանգներու նախապայմաններուն միջեւ

ՍԱԼՆ ՈՒ ՄՈՒՐՃԸ...

Պէյրութին ուղղեալ հակասական անկնկալութիւնները այլեւս սահմանափակուած չեն միայն «Հիզպուլլահ»ի զինաթափումով

ՍԱԳՕ ԱՐԵԱՆ

Լիբանանը մնացած է Իսրայէլի սալի եւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու մուրճի միջեւ: Երկրին վրայ կը թեւածէ պատերազմի ուրուականը, որ տակաւին չէ հեռացած: Լիբանանի հարաւին կը շարունակուին ռազմական գործողութիւնները: Իսրայէլի պաշտպանութեան նախարար Իսրայէլ Քացի նոր ըսպառնալիքները եւ ԱՄՆ-ի կողմէ Լիբանանին ուղղուած քաղաքական ազդակները կը ստեղծեն կացութիւն մը, ուր երկրի ապագան դարձեալ կը կապուի ո՛չ միայն ռազմական հաւասարակշռութեան, այլեւ ներքին քաղաքական որոշումներու եւ արտաքին ուժերու հաշիւներուն հետ:

Այս անգամ Իսրայէլի սպառնալիքները միայն «Հիզպուլլահ»ի ռազմական դիրքերուն չեն վերաբերիր: Անոնք կը ներառեն Պէյրութի հարաւային արուարձանը, բնակչութեան տեղահանութեան հեռանկարը եւ Լիբանանի տարածքէն ներս Իսրայէլի վերահսկողութեան ընդարձակման կարելիութիւնը:

Այս բոլորին զուգահեռ՝ ԱՄՆ կը խօսի Լիբանանի վերաշինութեան համար միլիառաւոր տոլարներ տրամադրելու կարելիութեան մասին՝ այդ օգնութիւնը պայմանաւորելով «Հիզպուլլահ»ի վերջնական զինաթափումով: Այսպէսով, Լիբանան դարձեալ յայտնուած է ռազմական ճնշումի, քաղաքական պահանջներու եւ տնտեսական փրկութեան խոստումներու խաչմերուկին վրայ:

Քացի սպառնալիքները եւ հարաւային արուարձանի վտանգը լուրջ է: Այս մթնոլորտին մէջ Լիբանանի նախագահ Ժոզէֆ Աուն վերջին օրերուն հեռախօսազրոյց մը ունեցաւ ԱՄՆ-ի պետական քարտուղար Մարքօ Ռուպիոյի հետ՝ քննարկելով Իսրայէլի կողմէ հրահրուած մագլցումները:

Քաց յայտարարած է, որ Իսրայէլ պիտի չհեռանայ Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ իր հաստատած անվտանգութեան գօտիներէն: Ան նաեւ սպառնացած է ընդարձակել Լիբանանի մէջ Իսրայէլի կողմէ վերահսկուած տարածքները, եթէ «Հիզպուլլահ» միանայ Իրանի կողմէ Իսրայէլի դէմ ձեռնարկուելիք որեւէ յարձակման: Ան յատկապէս զգուշացուցած է Պէյրութի հարաւային արուարձանի բնակչութիւնը՝ յայտարարելով, որ «Հիզպուլլահ»ի ռազմական միջամտութեան պարագային տարածքը կըրնայ ենթարկուիլ զանգուածային տարհանման: Իր խօսքով՝ տեղահանութեան գործողութիւնները կրնան տարածուիլ դէպի հիւսիս՝ մինչեւ Աուալի եւ Զահրանի գետերու գիծը, իսկ հարաւային արուարձանի մեծ մասը կրնայ դատարկուիլ՝ նախապատրաստելու համար այն վայրերուն հարուածումը, զորս Իսրայէլ կը բնորոշէ՝ իբրեւ «ահաբեկչական ենթակառոյցներ»:

Այս սպառնալիքներուն ծանրութիւնը հասկնալու համար պէտք է յիշել, որ Պէյրութի հարաւային արուարձանը պարզապէս աշխարհագրական տարածք մը չէ: Անիկա խիտ բնակեցուած շրջան մըն է, ուր տասնեակ հազարաւոր ընտանիքներու առօրեան, աշխատանքը, դպրոցներն ու ապրուստի միջոցները իրարու կապուած են: Անկէ բնակչութեան զանգուածային տեղահանութիւնը պիտի նշանակէ մարդկային նոր տագնապ մը՝ իր ընկերային, տնտեսական եւ հոգեբանական բոլոր հետեւանքներով:

Իսրայէլ սպառնալիքները կը ներկայացնէ՝ իբրեւ «Հիզպուլլահ»ի ռազմական կարողութիւնները չէզոքացնելու միջոց, սակայն, նման գործողութիւններու իրական գինը պիտի վճարեն նաեւ այն քաղաքացիները, որոնք ռազմական որոշումներուն վրայ ուղղակի ազդեցութիւն չունին: Լիբանանի փորձառութիւնը ցոյց տուած է, որ երբ պատերազմը կը մտնէ քաղաքներու եւ գիւղերու կեանքին մէջ, ապա ռազմական թիրախներու եւ քաղաքացիական բնակչութեան միջեւ սահմանը յաճախ կը դառնայ չափազանց փխրուն:

Թէ ի՞նչ քաղաքական պատգամներ կը հասնին Ուաշինկթընէն: Մինչ հարաւային Լիբանանի մէջ ռազմական ճնշումը կը շարունակուի, ամերիկեան դիւանագիտութիւնը կը փորձէ յառաջ մղել իր օրակարգը: ԱՄՆ դժգոհութիւն յայտնած է Ուաշինկթընի մօտ Լիբանանի դեսպան Նաժա Համատէ Մուաուատը երկրի գինուորական արդարադատութեան յանձնելու որոշման առնչութեամբ: Այս քայլը նկատուած է անարդար թիրախաւորում մը պայմանաւորուած անոր՝ կառավարութեան քաղաքականութիւնը գործադրելով եւ ամերիկեան հովանաւորութեամբ ընթացող բանակցութիւններուն մասնակցութեամբ:

Այս արձագանգը պարզ դիւանագիտական տարակարծութիւն մը չէ: Ան կը բացայայտէ, որ ինչքա՛ն զգայուն դարձած է Լիբանանի ներքին քաղաքական դաշտը, ուր նոյնիսկ պետութեան պաշտօնական ներկայացուցիչներուն գործունէութիւնը կրնայ վերածուիլ ներքին բախման առարկայի: Միւս կողմէ, Լիբանանի իշխանութիւններուն առջեւ կը դրուի հարց մը, որուն պատասխանը դիւրին չէ. ինչպէ՞ս կարելի է պաշտպանել պետական հաստատութիւններուն հեղինակութիւնը, երբ երկիրը միաժամանակ կ’ենթարկուի ար-

●շար. Դ. էջ

ԱՄՆ-Ի ՊԵՏԱԿԱՆ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԻ ՏԵՂԱԿԱԼԸ ԱՑՑԵԼԵՑ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆՔԸ

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը եւ հիւրերը

Երէկ, Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Ամեն. Տ. Նուրհան Ս. արք. Մանուկեան հիւրընկալեց Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներէն բարձրաստիճան պատուիրակութիւն մը: Այսպէս, ԱՄՆ-ի պետական քարտուղարի՝ ժողովրդավարութեան, մարդու իրաւանց եւ աշխատանքի հարցերով տեղակալ Ռայլի Պառնս եւ Իսրայէլի մօտ ԱՄՆ-ի դեսպան Պրայն Պըրչ այցելեցին Սրբոց Յակոբեանց Հայոց վանքը: Պատուիրակութեան մաս կազմեցին նաեւ Իսրայէլի մօտ ԱՄՆ-ի դեսպանութենէն այլ պաշտօնատարներ:

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը ջերմ մթնոլորտի մը մէջ հիւրընկալեց ամերիկացի բարձրաստիճան դիւանագէտները: Զրոյցի ընթացքին մասնաւորապէս օրակարգի վրայ եկաւ Արեւոնայի հարցը:

Սա Երուսաղէմի քաղաքապետարանին կողմէ Սուրբ Երկրի քրիստոնեայ հոգեւոր կեդրոններէն պահանջուած տուրքն է, որ մեծ վէճերու դուռ կը բանայ: Արդարեւ, պատմութեան ընթացքին Երուսաղէմի մէջ քրիստոնեայ հոգեւոր կեդրոնները միշտ եղած են տարբեր: Բայց աստի, Նորին Ամենապատուութիւնը եւ ամերիկացի դիւանագէտները չօշափեցին հրեայ ծայրայեղականներուն կողմէ քրիստոնեայ հոգեւորականներու դէմ կատարուած արարքները՝ անոնց վրայ թքելու դէպքերով հանդերձ: Ի լրումն այս բոլորին, Պատրիարքարանի մէջ տեղի ունեցած զրոյցին ժամանակ անդրադարձ կատարուեցաւ քրիստոնեայ հոգեւորականներուն եւ համայնքներուն կողմէ դիմագրաւուած այլ հարցերու շուրջ:

Հանդիպման ընթացքին Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր կողքին էր Սուրբ Աթոռի դիւանապետ Տ. Ազան վրդ. Գոգճեան:

Նորին Ամենապատուութենէն հրաժեշտ առնելէ վերջ, ամերիկեան պատուիրակութիւնը շրջայցի մը առաջնորդուեցաւ՝ հայոց վանքի համալիրէն ներս: Անոնք այս առթիւ տեղեկութիւններ ստացան Երուսաղէմի հայոց պատրիարքութեան պատմութեան, առաքելութեան, դերակատարութեան, Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ ընդհանուրին մէջ զբաղեցուցած դիրքին մասին՝ որպէս նուիրապետական աթոռ: Ի

●շար. Դ. էջ

ՖՐԱՆՍԱ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԾՈՑԻ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ Կը ՓՆՆԱՐԿէ ՈՒԺԱՆԻՒԹԱԿԻՐՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԵՐը. ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԱԿՐՈՆ Կ’ԱՑՑԵԼԷ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆ

●Նիւթը կարդալ Դ. էջ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ԻՐԱՆԻ ՀԵՏ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆը ՀԵՌԱՆԿԱՐԱՑԻՆ Կը ՆԿԱՏէ «3+3» ՀԱՐԹԱԿԻՆ ՀԱՄԱՐ

Լաւրով եւ Փեզեշքիան

Ռուսաստանի արտաքին գործոց նախարար Սերկէյ Լաւրով յայտարարեց, որ հեռանկարային կը համարուի Իրանի հետ համագործակցութիւնը՝ Հարաւային Կովկասի համար նախատեսուած «3+3» ձեւաչափերով խորհրդատուական հարթակի աշխատանքը յառաջ մղելու ողղութեամբ:

Երէկ, Սերկէյ Լաւրով այցելեց Թեհրան, ուր բանակցութիւններ վարեց Իրանի արտաքին գործոց նախարար Ապպաս Արաղչիի հետ: Բանակցութիւններէն վերջ նախարարները սար-

«ՊՈԼԻՍԸ ՄԵՌՆՈՂ ԳՊՂՈՒԹ Է»

ՀՐԱՅՐ ՏԱՂԼԵԱՆ

Պոլսոյ մասին կարծիք կազմելու լաւագոյն միջոցը պոլսահայուն հետ խօսիլն է: Այս համոզումով պոլսահայ մըտաւորականի մը տուի հետեւեալ հարցումը. «Քանի տարի ետք Պոլսոյ հայութեան վիճակը ինչպէ՞ս կը տեսնէք»: Պատասխանը այնքան ալ լաւատես չէր. «Քանի տարին շատ է: Մօտաւորապէս տասը տարիներ ետք Պոլսոյ մէջ հայերէն խօսողներուն թիւը մեծահասակներու մահուան հաշւոյն կտրուկ ձեւով պիտի նուազի: Անոնց կրօնատուն նահանջ պիտի արձանագրէ արդէն իսկ փայլուն վիճակի մէջ չգտնուող հայ մամուլը: Կամայ ակամայ պիտի փակուին զանազան հայ վարժարաններ՝ որովհետեւ աշակերտութեան թիւը պիտի չարդարացնէ անոնց գոյութիւնը»: Հաւանաբար, Լիբանանի եւ Սուրիոյ օրինակով «Միացեալ» վարժարան մը հիմնուի:

Պոլսոյ մէջ հայկական միութիւններու աշխատանքները, անշուշտ, գնահատելի են, սակայն, բաւարար չեն փրկելու համար հայութիւնը եւ այս նոյն ընթացքով ուշ կամ կանուխ Պոլիսը եւս օր մը պիտի արժանանայ Հնդկաստանի եւ Եգիպտոսի եւ բազմաթիւ մեռնող այլ գաղութներու ճակատագրին: Եթէ հայ մանուկ-պատանին իր հասակակից հայուն հետ թրքերէն խօսելու անհրաժեշտութիւնը կը զգայ, ապա այդտեղ դըրական բան կարելի չէ գտնել, որովհետեւ, ինքնութեան նահանջը այլ ձեւով չ'ըլլար: «Գիտցողը գիտէ»ի հոգեբանութեամբ ալ չենք կրնար ապրիլ: Այսօր գիտցողը մօտիկ ապագային կրնայ այստեղ չըլլալ եւ հայութեան ապագայ յոյսը կրնայ մնալ անոնց վրայ՝ որոնք չեն գիտեր եւ գիտցողները երթալէ ետք չգիտցողները կրթելն ու ապագայի պատրաստելը շատ աւելի դժուար կ'ըլլայ:

Այս բոլորին վրայ կու գայ աւելնալ օտար ամուսնութեան դժբախտութիւնը: Հին մամուլէն կը յիշեմ, թէ 1800 թուականներուն, երբ հայ օրիորդ մը ուզած էր թուրք երիտասարդի հետ ամուսնութիւն կնքել, դիմած էին օրուան պատրիարքի միջամտութեան, որովհետեւ այդ երեւոյթը հազուադէպ էր. այնքան քիչ պատահող իրականութիւն էր, որ այդ երեւոյթին համար կը գրուէին գիրքեր. ինչպէս օրինակ՝ «Տատրագոմի հարսը». կը գրուէին երգեր: Ժամանակը, սակայն, այդ բոլորը սկսաւ բնական դարձնել ու այդ բնական վիճակն է, որ ինքնութեան նահանջ կը կոչուի: Ինչպիսի՞ ապագայ մը կ'ուզենք ունենալ. հայեր՝ որոնք հայերէն խօսիլ չեն գիտեր, հայեր՝ որոնք հայու անուններ չեն կրեր, հայեր՝ որոնք հայ կողակիցներ չունենալով ունին հայ զաւակներ՝ որոնք հայերէն չեն խօսիր, իրենք գիրենք հայ չեն զգար: Գուցէ կը մնայ մականունի մը «եան» մասնիկը, որ ժամանակի ընթացքին «փոքրամասնութեան» մը մաս չկազմելու համար կը վերցուի եւ կամ կը պահուի որպէս զարդ: Վերջապէս պարսկական մականուններու մէջ եւս կը տեսնենք «եան»ի գոյութիւնը՝ հետու ազգէն տեսակի հայութենէ:

Այս բոլորին վրայ կու գայ աւելնալ բոլոր այն մանրուք ըսի ըսաւներն ու վէճերը, որոնք կը խաթարեն արդէն իսկ վատառողջ վիճակի մէջ գտնուող գաղութ մը: Անցեալին ԺԱՄԱՆԱԿ-ի խմբագիր Արա Գօչունեան իր հարցազրոյցներուն մէջ բազմիցս կ'ըսէր. «Մենք, եթէ միասին ըլլանք՝ իրականութեան մէջ շատ աւելի երկարաժամկէտ ձեռքբերումներ կըրնանք ապահովել»: Սակայն, պէտք է ընդունիլ, որ Պոլսոյ հայ համայնքը հետու է այդ ձեռքբերումներէն:

Պոլսոյ ամփոփ վիճակի պատմագրականը կարելի է գտնել «Ազատութիւն» մամուլի կատարած կարճ տողերուն մէջ: Օրինակի համար, տարեց հայ մը իր հայերէն չխօսելու դժբախտութիւնը կը բացատրէ այս տողերով. «Զկրցանք սորվիլ, քիչ մըն ալ վախցանք»: Թարգմանչաց վարժարանի տնօրէնուհին կը յայտնէր, թէ հայկական վարժարան յաճախող աշակերտներէն շատ շատեր (մեծամասնութիւնը) հայերէն լեզուն կը սորվի որպէս երկրորդական լեզու, որովհետեւ անոնց մայրենի լեզուն արդէն իսկ թրքերէնն է: Նոյն ընթացքին եօթնամեայ աշակերտներէն մին լրագրողին կը յայտնէ, թէ թրքերէնն արտայայտուիլը աւելի դիւրին է՝ քան հայերէն: Պոլսոյ Հայոց Պատրիարք Ամեն. Տ. Սահակ Ս. արք. Մարշալեան հարցազրոյցի մը ընթացքին կ'ըսէր. «անցեալին այս փողոցին մէկ կ'ապրէր քառասուն հազար հայ, այսօր մնացած է միայն քառասուն հայ»:

Այս բոլորը աչքի դիմաց ունենալով պէտք է լրջօրէն մտածել. ի՞նչ պիտի ըլլան Պոլսոյ հայ եկեղեցիներու եւ վարժարաններու վիճակը: Մօտաւորապէս տասն տասնեամեակ ետք անոնցմէ քանի՞ն անտէրութեան մատնուած պիտի ըլլայ: Մի քանի հարիւր հաշուող հայ աշակերտութեան թիւը տասն տասնեամեակներ ետք ինչքա՞ն նահանջ արձանագրած պիտի ըլլայ: Տասն-քսան հայ աշակերտի համար պիտի արժէ՞ բաց պահել հայկական վարժարանի դռները:

Կ'ուզենք, որ այս տողերը ընթերցողներուն եւս ո՛չ դրական գգացողութիւն տայ, որովհետեւ անհիմնաստ լաւատեսութիւնը շատ անգամ նահանջը կը քաջալերէ. պէտք է մտահոգուիլ եւ այդ մտահոգութեան որպէս հետեւանք գործել ու աշխատիլ. Մեր այսօրը պիտի որոշը վաղուան ապագան: Եթէ տասն տարի ետք հայ աշակերտ պիտի չմնայ, ապա պատճառը պիտի ըլլայ մեր այսօրը՝ որ լուրջ ձեւով սրբագրուելու կարիք ունի ո՛չ միայն Պոլսոյ, այլ գրեթէ բոլոր հայկական գաղութներուն մէջ: այդ ոչ-լաւատես ընթացքը պէտք է հասկնալ մէկ երեւոյթով. այսօր հայ պատանիի մը հայերէն ասմունքը մեզ ուրախութիւն եւ մասամբ «զարմանք» կը պատճառէ: Երբ բնականը կը դառնայ տարօրինակ ու «զարմացնող», ապա կը նշանակէ նահանջը իր բոյնը դրած է այդտեղ: Ո՛չ թէ հայերէն խօսող հայ պատանին զարմանք պիտի պատճառէ, այլ չխօսողը, որովհետեւ մենք հայերէն չը-գիտնալը բնական նկատելով՝ ուղղակի կամ անուղղակի, կը քաջալերենք այդ ոչ-դրական ընթացքի զարացումը:

●*վերջ*

Երեւան

ՀԻՆԵՐԸ Կ'ԸՄԵՆ

Այն մարդը, որ մարդկային ակնածանքներով ու նկատումներով կը շարժի, որեւէ մեծ բան մը պիտի չկարենայ ընել Աստուծոյ համար:

ԱՆԱՆՈՒՆ

ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ ՎԱՏԱՀՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԱՐԱՆԴ ՔՈՐԹՄՈՍԵԱՆ

Շաբաթ օր մըն էր:

Համբիկը իր մայրիկէն արտօնութիւն առնելէ ետք չտապեց հասնիլ թաղի այգին, ուր ընկերներով ժամադրուած էին խաղալու համար: Երբ այգի հասաւ, միայն Վիգէնը գտաւ այնտեղ:

Վիգէնն ու Համբիկը փոքր տարիքէն իրարու ընկերներ դարձած էին եւ հիմա, երբ արդէն տասներեք տարեկան էին, այդ ընկերութիւնը ա՛լ աւելի կը խորանար: Զիրար ողջունելով սկսան իրարու հետ զրուցել, մինչեւ կամաց կամաց իրենց միւս ընկերներն ալ եկան:

Երբ արդէն խումբը ամբողջացած էր, սկսան ոտնագնդակ խաղալ: Հաճոյքով ու ուրախ տրամադրութեամբ կը խաղային բոլորն ալ, մինչեւ այն պահը, երբ Վիգէնին հարուածած գնդակը սխալմամբ դպաւ Համբիկի գլուխին: Համբիկ, որ հարուածը ետեւէն ստացած էր, ետեւ դառնալով գիտցաւ, թէ գնդակը հարուածողը Վիգէնն է եւ յանկարծ պոռթկումով սկսաւ պոռալ.

-Ի՞նչ ունիս ինծի հետ, ինչո՞ւ այդպէս հարուածեցիր:

Վիգէն ապշելով Համբիկի պահուածքէն, դեռ բերանը չբացած Համբիկ շարունակեց.

-Ի՛նչ է, խաղա՞լ ալ չես գիտեր: Եկած ենք խաղալու եւ ո՛չ թէ զիրար վիրաւորելու: Այս ի՞նչ էր, որ ըրիր:

Վիգէն ա՛լ աւելի ապշեցաւ: Չէ՞ որ դիտմամբ չէր հարուածած իր ընկերոջ եւ խաղի ընթացքին նման դէպքեր յաճախ կը պատահին: Ինչո՞ւ Համբիկ այսքան վրդոված էր ու կը պոռար բարկութեամբ... Կ'ուզէր խօսիլ, երբ Համբիկ դարձալ բարկացկոտ ու բարձր ձայնով մը, ըսաւ իրեն.

-Այլեւս վե՛րջ, դուն եւ ես ընկերներ չենք: Չհամարձակիս ասկէ ետք զիս ընկեր կոչել ու ինծի հետ խօսիլ:

Եւ Համբիկ այդիէն դուրս գալով, հեռացաւ:

Բոլորը զարմացած էին պատահածէն: Առաջին անգամը չէր, որ մէասին կը խաղային: Առաջին անգամը չէր, որ նման դէպքեր

պատահած էին: Ինչո՞ւ համար Համբիկը այսքան բարկացած էր: Ո՛չ ոք կրցաւ հասկնալ: Յարութը եւ Յովիկը անմիջապէս չտապեցին Համբիկին ետեւէն, որպէսզի հանգըստացնեն զինք, մինչ միւս տղաքը կը փորձէին հանգստացնել Վիգէնը, որ պարզապէս չշմած էր:

Յաջորդող օրերուն դպրոցէն ներս Համբիկը չարութեամբ լեցուած չէր պատասխանած Վիգէնի բարեւներուն: Ան նոյնիսկ չէր ուզած լսել Յարութին ու Յովիկին՝ պատճառաբանելով, թէ Վիգէն դիտմամբ հարուածած էր գլուխին: Վիգէնին եւ միւս ընկերներուն վրայ այս դէպքը շատ ծանր ազդած էր եւ չէին կրնար հասկնալ պատճառը Համբիկի այս պահուածքին: Դասարանի աղջիկներն ալ փորձած էին միջամտել եւ փորձել համոզել Համբիկը, թէ պատահածը դիտմամբ չէր, այլ խաղի ընթացքին միշտ ալ այդպիսի դէպքեր կը պատահին, բայց ապարդիւն: Համբիկ անդրդուելի մնացած էր:

Այդ դէպքին յաջորդող շաբաթ օրը, Համբիկն ու Վիգէնը բացակայած էին խաղի իրենց ժամադրութենէն: Միւս ընկերներն ալ տեսնելով, թէ անոնք չեն գար, իրենք ալ չէին խաղացած եւ իրենց տուները վերադարձած էին:

Դէպքէն չուրջ տասն օրեր ետք, օր մը երեկոյեան Վիգէնին հօրեղբայրը իր ընտանիքին հետ ընթրիքի եկած էին իրենց: Ընթրիքէն ետք, մեծերը իրարու հետ կը զրուցէին, իսկ փոքրերն ալ կը խաղային ու կը զրուցէին: Պարզեւը, Համբիկին մեծ հօրեղբօրորդին, անկէ խնդրեց, որ քիչ մը դուրս ելլեն տան բակը ու զրուցեն:

Պարզեւը, որ Համբիկին նոյն դպրոցը կը յաճախէր եւ իրմէ երկու տարեկան մեծ էր, սկսաւ խօսիլ.

-Համբի՛կ, ի՞նչ պատահած է քու եւ Վիգէնին միջեւ:

-Այդ տղուն անունը մի՛ տար, խնդրեմ: Անոր մասին խօսիլ չեմ ուզեր:

-Ես պարզապէս կ'ուզեմ գիտնալ, թէ ի՛նչ պատահած է ձեր միջեւ:

Համբիկ, տակաւին բարկացած, պատմեց, թէ ինչպէս Վիգէնը խաղի ընթացքին գնդակով հարուածած էր իր գլուխին եւ ինք համոզուած էր, որ այդ հարուածը դիտմամբ եղած էր:

-Բայց ինչո՞ւ կը կարծես, թէ դիտմամբ ըրած է: Ոտնագնդակի խաղերու ընթացքին նման դէպքեր յաճախ կը պատահին:

-Որովհետեւ ան ինծի կը նախանձի: Անցեալները մէկը ինծի ըսաւ, թէ Վիգէնը մասիս չարախօսած է եւ կը նախանձի ինծի: Ոչոճած էի խաղէն ետք խօսիլ իրեն հետ, բայց երբ գնդակով հարուածեց ինծի, հասկցայ, որ ըսուածները ճիշդ էին:

Պարզեւ պահ մը լռեց, ապա ըսաւ.

-Համբի՛կ, չեմ գիտեր՝ Վիգէն իրապէս քու մասիդ այդպիսի բաներ ըսա՞ծ է, թէ ոչ, բայց դուն սխալ վարուած ես: Փոխանակ անոր հետ խօսելու եւ լսածդ ստուգելու, խաղի ընթացքին պատահած դէպքը իբրեւ ապացոյց ընդունած ես եւ տարիներու ձեր ընկերութիւնը վտանգած:

-Իսկ ի՞նչ պէտք էր ընէի:

-Պարզապէս մօտենայիր Վիգէնին եւ հարցնէիր, թէ ճի՞շդ են արդեօք քու լսածները:

●*շար. Դ. էջ*

«Բազմութիւնը սկսաւ ուրախութեամբ զԱստուած օրհնել բարձր ձայնով՝ այն բոլոր հրաշքներուն համար զոր տեսեր էին». (ՂՈՒԿ. ԺԹ 37):

Այսօր եւս կը պատահին հրաշքներ, թէ՛ անհատակ, թէ՛ հաւաքական կեանքերու մէջ, եւ ալ պիտի պատահին միշտ: Բայց այսօր մարդիկ չեն փափաքիր այդ հրաշքները տեսնել: Ասոր պատճառը այն է, որ մարդոց հաւատքը տկարացած է, քանի որ կը փորձեն վստահիլ միայն իրենց սեփական կարողութիւններուն՝ առանց խորհելու, թէ իրենց կարողութիւնը սահմանափակ է: Հրաշք տեսնելը, այս իսկ պատճառով, մարդոց բարկութիւն կը պատճառէ. «... Քահանայապետները եւ դպիրները տեսան անոր ըրած հրաշքները, եւ բարկացան». (ՄԱՏԹ. ԻԱ 14):

Յիսուս Քրիստոսի հրաշք գործելը փոխանակ ազգին իշխանները ուրախացնելու, կամ անոր մասին բարեմիտ խորհելու առաջնորդելու, զանոնք բարկացուց՝ թշնամացուց եւ մահավճիռ արձակելու առաջնորդեց:

Այս պատճառաւ, հրաշքը միշտ հաճելի չըլլար, ինչպէս եւ նոյն վիճակը կը յայտնուի կոյր ծնած մարդուն ծնողքին վրայ ալ. անոնք փոխանակ ճշմարտութիւնը վկայելու՝ սարսափեցան, եւ ձգեցին որ իրենց զաւակը իշխաններու բարկութեան ենթարկուի, ինչպէս կը վկայէ Յովհաննէս առաքեալ. (ՅՈՎՀ. Թ 22): Կեանքը հրաշքներով լեցուն է՝ եթէ մենք ընդունելու պատրաստ ըլլանք: Նիկոդէմոս, հրեաներուն իշխանը, գիշերով Յիսուսի քով եկաւ եւ խոստովանեցաւ, թէ ըստ իրեն տեսած հրաշքներուն, Աստուած Յիսուսի հետ էր, այսինքն՝ Աստուած Յիսուսին կարողութիւն պարգեւած ըլլալուն արդիւնքն է, որ ան կրնայ հրաշքներ գործել: Յիսուս այս մարդուն տեսակէտը չվաւերացո՛ւց: Եւ անոր ըսաւ. «Եթէ մարդ մը նորէն չծնանի չի կրնար Աստուծոյ թագաւորութիւնը տեսնել». (ՅՈՎՀ. Գ 3):

Հրաշքները տեղի կ'ունենան Աստուծոյ թագաւորութեան ծիրէն ներս. ինչպէս՝ ձգողական եւ քարոզչական զօրութեան ազդեցութիւնը երկրի ծիրէն ներս տեղի կ'ունենայ: Երբ մարդը. «Յանցանքներու եւ մեղքերու մէջ մեռած» է. ինչպէ՞ս կրնայ Աստուծոյ թագաւորութիւնը տեսնել: Ան կը վերագրէ բնութեան կամ դիպուածի մը, եւ կամ կ'ուրանայ զայն:

Գոց ման մը չի կրնար ջուրի աղբիւրէն օգտուիլ: Ո՛չ ալ հակառակ կողմէն անոր մէջ ջուր կը լեցուի: Պէտք է նախ բանալ, ապա զայն չիտակ դնել հոսող աղբիւրին դիմացը՝ որպէսզի ջուրով լեցուի: Նմանապէս, նախ պէտք է հաւատա՛լ, ապա սպասել, որ Աստուած հրաշք գործէ:

Պատահեցաւ, որ Յիսուս «Հոն շատ հրաշքներ չգործեց անոնց անհաւատութեան պատճառով»: Եւ Յիսուս յաճախ կը հարցնէ. «Կը հաւատա՞ս որ կրնամ ընել այդ»: Ուստի շատ տեղեր շատ հրաշք չգործեց. (ՄԱՏԹ. ԺԳ 58): Ուստի, մարդոց անհաւատութիւնը, թերահաւատութիւնը՝ տարակոյսը արգե՛լք է Յիսուսի հրաշք գործելուն: Ուրեմն Աստուծոյ՝ Յիսուսի հրաշք գործելուն պայմա՛նն է հաւատալը, ապա թէ ոչ անկարելի՛ է ամէն վայրկեան մեր շուրջը կատարուող հրաշքներուն անդրադառնալ եւ տեսնել:

Սոկրատ իմաստասէրը Քլաւտոսին կը հարցնէ. «Քարայրի մը մէջ բանտարկուած մարդոց եռեւի կողմէն՝ երբ կրակ վառեն, անոնք ի՞նչ կը տեսնեն»: Քլաւտոս կը պատասխանէ. «Իրենց շուքը»: Եթէ պատահի, որ քարայրէն ազատուին, անոնք ի՞նչ կրնան տեսնել: Նախ իրենց աչքերը կը չլանայ եւ չեն կրնար բան մը տեսնել, եթէ լոյսին վարժուին, ճշմարիտ մարդերը շուք կը կարծեն...

Մեր կեանքին մէջ միշտ անակնկալներ կրնան պատահիլ: Դժուար եւ անտանելի է, երբ մահով է ան:

Գիտենք, թէ մեր բոլոր աղօթքները պատասխանուած են. ոմանք մեզի հասկնալի եղած են, իսկ ուրիշներ՝ անհասկնալի: Պէտք է խոստովանիլ, թէ յաճախ մենք չենք կրցած հասկնալ Աստուծոյ խօսքը, կամ ըսածը եւ կամ ըսել ուզածը՝ որ ի վնաս մեզի եղած է: Քանի որ հասկնալով չենք հաւատացած եւ հաւատալով հասկցած: Սա անուանալի ճշմարտութիւն է բոլորիս կեանքին եւ մեր յարաբերութիւններուն մէջ:

Բաբելոնի չինութիւնը դադրեցաւ, քանի որ աշխատողները սկսան զիրար չհասկնալ եւ հեռանալ կամ իրարու հետ կռուիլ:

Աստուծոյ Եկեղեցին հիմնուեցաւ Ս. Հոգիին իջնելովը. անոնց տուաւ զիրար հասկնալու կարողութեամբ: Նաեւ Սուրբ Հոգին անոնց տուաւ բոլորէն հասկցուելու լեզուն խօսելու

●*շար. Դ. էջ*

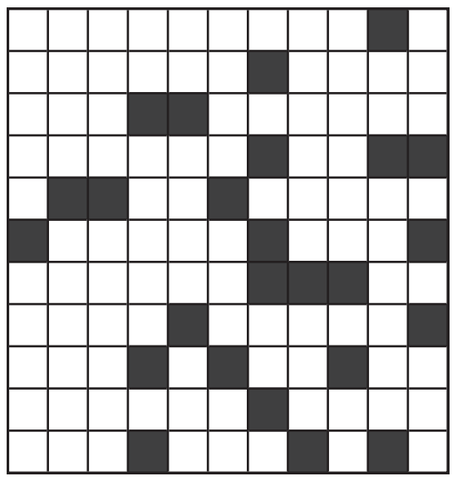
ՀՈՐԻԶՈՆԱԿԱՆ

1-Շրջիկ, 2-Յապաղիլ- իգական անունի մը փաղաքշական ձեւը, 3-Դմբքին մսուտ մասը- երբեմնի խարբերդի նոր անունը, 4-Սեղանին վրայ անպակաս սպասներէն- անձնական դերանուն մը, 5-Զօրութիւն- տեսակ մը ձիւթ, 6-Արական անուն մը- կրել բային արմատը, 7-Իգական անուն մը- եզերք, 8-Հակում կամ ընդունակութիւն ունեցող- ճշմարիտ, 9-Ներքեւ- ստացական ածական մը- սողուն մը, 10-Անկարեկիր- չար չեղող, 11-Իգական սեռին պատկանող- առաջին թիւը:

ՈՒՂՂԱՀԱՅԵՑԱԾ

1-Թռչուն մը- հանաք, 2-Տաղասաց- մատի վրայ անցուելիք պզտիկ օղակ, 3-Արեւելեան գօրավար- Ծրանասյի բանաստեղծներէն, 4-Անձնական դերանուն մը- ուրս գիւղացի, 5-Տառի մը անունը- սուղ չեղող- մարագ, 6-Արական անուն մը- մէկ երկրորդ- տառի մը անունը, 7-Տարիք, 8-Ժամանակ- ծնողազուրկ, 9-Արեւելքի մեծ իմաստասէրներէն- նախադաս մասնիկ մը, 10-Անորոշ թուական ածական մը- ատենօք օրաթերթին այդ անունը կու տային, 11-Ամենամեծ կենդանին- աշխատասէր:

ՆԱԽԿԻՆԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄԸ Հորիզոնական *1-Հոյակապ- գուբ, 2-Ածիլ- գէթ- բա, 3-Ձի- ինչ- օձուն, 4-Արատ- նե(ցուկ)- ու, 5-Մաս- բարակ, 6-Էկօ- ալեծուփ, 7-Սաթենիկ, 8-Զանազան- լա, 9-Բէլ- Սանահին, 10-Աթինա- եզակի, 11-Ռա- Ուրալցար:* **Ուղղահայեաց** *1-Հայածէս- բառ, 2-Ոճիր- կազէթա, 3-Ձի- ամօթալի, 4-Ալիտա- են- նու, 5-Սանասար, 6-Ագէր- Լիզա, 7-Պչ- բեկանել, 8-Հ՝ ծանօթ- նազ, 9-Շերուկ- հաց, 10-Ուրու- ափ- լիկա, 11-Բանուկ- պանիր:*

JAMANAK
ERMENİCE GÜNLÜK SİYASİ GAZETE (YEREL SÜRELİ)
Sahibi: JAMANAK GAZETESİ MEDYA BASKI VE HALKLA İLİŞKİLER LİMİTED ŞİRKETİ
Tüzel Kişi Temsilcisi ve Genel Yayın Yönetmeni: ARA KOÇUNYAN
Yazı İ şleri Müdürü: NADYA KOÇUNYAN
Basım ve Yayım: JAMANAK
DUATEPE MAH. ŞAHADET SOK. NO: 36/4 VARTAN APT. 34379
FERİKÖY-ŞİŞLİ/İSTANBUL (POSTA KUTUSU 22 BEYOĞLU)
BU GAZETE BASIN AHLAK YASASINA UYAR

JAMANAK
ԺԱՄԱՆԱԿ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

www.jamanak.com
«ԺԱՄԱՆԱԿ ՕՐԱԹԵՐԹ»
ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԲԱԺՆԵՏԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
118-ՐԴ ՏԱՐԻ (20.10.2026)
ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1908-ԻՆ
ՄԻՍԱԿ ԵՒ ՍԱՐԳԻՍ ԳՕԶՈՒՆԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ
0.212.243 56 39 0.212.243 31 96 jamanak@jamanak.com

ԳԻՏՈՒԹԵՆԷՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի քաղաքական ուղին՝ վաւերագրական ֆիլմի եւ «Անկախութիւն» պատկերագիրքի ընդմէջէն

ԱՆՈՒՇ ԹՐՈՒԱՆՑ

Հայաստանի անկախութեան 35-ամեակին, ինչպէս նաեւ Հանրապետութեան առաջին նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի ծննդեան 80-ամեակին եւ նախագահ ընտրուելուն 35-ամեակին առթիւ, Երեւանի «Էլիթ փլազա» գործարարական կեդրոնին մէջ, հոկտեմբերի 16-ին, տեղի ունեցաւ նշանակալից ձեռնարկ մը, որ համախմբեց քաղաքական, դիւանագիտական, մտաւորական եւ հասարակական շրջանակներու ներկայացուցիչներ:

Հոկտեմբերի 16-ի ընտրութիւնը պատահական չէր: 1991 թուականի ճիշդ այդ օրը Լեւոն Տէր-Պետրոսեան ընտրուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին նախագահ՝ ստանալով քուէներու շուրջ 83 առ հարիւրը:

Ձեռնարկի ընթացքին ցուցադրուեցաւ «Գիտութենէն պետութիւն. քաղաքական դիմանկարի ուրուագծեր» խորագրեալ վաւերագրական ֆիլմը, իսկ «Անտարես» ընկերութեան հրատարակած «Անկախութիւն» պատկերագիրքին շնորհանդէսը առիթ հանդիսացաւ վերադառնալու հայոց նորագոյն պատմութեան վճռորոշ հանգրուաններուն: Պատկերագիրքին կազմողներն են Արամ Մանուկեանն ու Արմէն Մարտիրոսեանը, ձեւաւորողը՝ Գարեգին Զաքոյեանը:

Դահլիճը լեցուն էր քաղաքական ու հասարակական գործիչներով, դիւանագէտներով, մտաւորականներով եւ հանրութեան տարբեր խաւերու ներկայացուցիչներով: Ներկաները հաւաքուած էին իրենց յարգանքի տուրքը մատուցելու 1991 թուականին ձայներու բացարձակ մեծամասնութեամբ ընտրուած առաջին նախագահին եւ վերյիշելու հայոց նորօրեայ պետականութեան կերտման դժուարին ճանապարհը: Ներկաներուն մէջ մեծ թիւ կը կազմէր երիտասարդութիւնը:

ՏԻԳՐԱՆ ՊԱՍԿԵՒԻՉԵԱՆ. «ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆ ԱՅՆ Է, ԻՆՉ ՈՐ ՀԻՄԱ Կ'ԼԼԱՅ»

Թիւրքի հեղինակ, ծանօթ վաւերագրող, գրող եւ մտաւորական Տիգրան Պասկեւիչեան, անդրադառնալով նախաձեռնութեան շարժառիթներուն, ընդգծեց նորագոյն պատմութեան լուսանցքայնացման դէմ պայքարելու անհրաժեշտութիւնը:

«Պատմութիւնը ո՛չ այն է, ինչ որ եղած է, ո՛չ ալ այն է, ինչ որ պիտի ըլլայ: Պատմութիւնն այն է, ինչ որ հիմա կ'ըլլայ», ըսաւ Պասկեւիչեան:

Ան իր խօսքին մէջ նշեց, որ ֆիլմը ո՛չ թէ սխրանքի եւ հերոսութեան փաստագրում է, այլ՝ ուղեցոյց, թէ ինչպիսին պիտի ըլլայ պետութիւնը:

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնէն հասած էր Ամենայն Հայոց Տ.Տ. Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի օրհնութեան գիրը, զոր կարդաց Տ. Զաքարիա եպիսկոպոս Բաղումեան: Սրբազան Հայրը փոխանցեց Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին ողջոյններն ու բարեմաղթանքները՝ այն հաստատ համոզումով եւ աղօթքով, որ մեր պետականութիւնը առաւել զօրանայ, անսասան մնայ մեր եկեղեցին եւ բարօր՝ մեր ժողովուրդը: Բարեմաղթանքներ եւ աղօթքներ հասան նաեւ Հանրապետութեան առաջին նախագահին, որ Աստուած զինք առողջ եւ արթուն միտքով պահէ: Ան անդրադարձաւ անկախութեան նշանակութեան, այդ տարիներու իր յուշերուն եւ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի քաղաքական կերպարին:

Առաջին նախագահի քաղաքական գործունէութեան եւ անոր հասարակական ընկալումներուն միջեւ եղած տարբերութիւններուն մասին խօսելով՝ Տ. Զաքարիա եպիսկոպոս Բաղումեան յոյս յայտնեց, որ ժամանակի ընթացքին հասարակութիւնը պիտի կարենայ վերարժեւորել իր պատմական գործիչները: Ան նաեւ կոչ ուղղեց չհիասթափուիլ եւ չարունակել առաջ շարժիլ:

Ձեռնարկի ընթացքին ելոյթ մը ունեցաւ նաեւ «Հայ ազգային քոնկրէս» կուսակցութեան փոխ-նախագահ Արամ Մանուկեան, որ պատմեց «Անկախութիւն» պատկերագիրքին ստեղծման մասին եւ ներկայացուց անկախութեան ճանապարհի դժուարութիւնները:

«Մտաւորականներու եւ քաղաքական գործիչներու խումբ մը յոյս կը փայփայէր, որ Հայաստանի մէջ ժողովրդավարական իշխանութիւն եկած է, եւ կրնանք պահպանել անկախական արժէքները, ստեղծել ֆիլմեր, գիրքեր եւ սերունդներուն մատուցել մեր անկախութեան արժէքները: Միամիտ էինք, յոյս կը կապէինք իշխանութիւններուն հետ եւ ձախողեցանք այդ բնագաւառին մէջ: Տիգրան Պասկեւիչեան այն առեն նկարեց «Անկախութեան մեր ճանապարհը» ֆիլմը, որ արգիլուեցաւ», ըսաւ ան, նշելով, թէ որքան կարեւոր են այսպիսի ֆիլմերը եւ անկախութեան նուիրուած գիրքերը:

Ելոյթ ունեցաւ նաեւ «Անտարես»ի հիմնադիր եւ գլխավար Արմէն Մարտիրոսեան, որ ներկայացուց անկախութեան մասին պատկերագիրքին հրատարակութեան պատմութիւնը:

1990-ԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՊԵՏԱԿԱՆԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂԻՆ

Վաւերագրական ֆիլմը դիտելով՝ ակամայ կը վերադառնաք 1990-ական թուականներ, որոնք թէեւ մեզի համար հեռու կը թուին, սակայն, պատմութեան երկար ժամանակագրութեան մէջ ընդամէնը ակնթարթ մը կը կազմեն: Այդ տարիներուն Հայաստանը միաժամանակ ստիպուած էր պատերազմիլ, յաղթահարել ուժանիւթային ծանրագոյն ճգնաժամը, հիմնել պետական կառավարման նոր համակարգ եւ փնտռել իր ուրոյն տեղը միջազգային քաղաքականութեան քարտէսին վրայ:

Ֆիլմը կ'անդրադառնայ շարք մը առանցքային հարցումներու. ինչպէ՞ս կայացուած են այդ բախտորոշ որոշումները, ի՞նչ սկզբունքներով առաջնորդուած է երկրի առաջին նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեան եւ ինչո՞ւ խաղաղութեան ու Արցախի ապագային չուրջ անոր պատկերացումները ի վերջոյ վերածուած են քաղաքական խոր հակասութեան:

Արխիւային հարուստ նիւթերու եւ իրադարձութիւններու անմիջական մասնակիցներու վկայութիւններուն ընդմէջէն ժապաւէնը կը ներկայացնէ պետական հաստատութիւններու ձեւաւորումը, տնտեսական արմատական բարեփոխումները, արտաքին քաղաքականութիւնը, Արցախի հակամարտութեան կարգաւորման բանակցութիւնները եւ 1998 թուականի քաղաքական ճգնաժամը:

Ֆիլմի սկիզբին յատուկ տեղ կը յատկացուի հայոց նորագոյն պատմութեան վճռորոշ էջերուն՝ Ղարաբաղեան շարժումէն եւ Խորհրդային Միութեան փլուզումէն մինչեւ Անկախ պետութիւններու Համագործակցութեան հիմնադրումը, Վրաստանի ներքաղաքական տագնապն ու անոր ազդեցութիւնը Հայաստանի վրայ: Անդրադարձ կը կատարուի նաեւ Թուրքիոյ տարածքով ցորենի ներկրման դժուարին ողիսականին, «ցուրտ ու մութ» տարիներու ճմեռներուն եւ աթոմակայանի վերաբացման պատմական որոշման:

Այս իրադարձութիւնները կը ներկայացուին ո՛չ թէ իբրեւ իրարմէ անջատ դրուագներ, այլ իբրեւ նորանկախ պետութեան կազմաւորման փոխկապակցուած հանգրուաններ, որոնցմէ իւրաքանչիւրը իր ազդեցութիւնը ունեցած է Հայաստանի քաղաքական եւ հասարակական կեանքին վրայ:

ՇՐՋԱԴԱՐՁԱՅԻՆ ԱՍՈՒԼԻՍԸ ԵՒ «ՊԱՏԵՐԱ՞ԶՄ, ԹԷ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ» ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Ֆիլմին մէջ յատուկ անդրադարձ կայ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի ամենայիշարժան մամուլի ասուլիսներէն մէկուն, որուն հատուածները կը հնչեն ժապաւէնի ընթացքին: 1997 թուականի սեպտեմբերի 26-ին այդ ասուլիսին ներկայ գտնուած եւ նախագահին հարցում ուղղած էր նաեւ ԺԱՄԱՆԱԿ-ի այդ շրջանի թղթակից Սեւան Տէյիրմենճեան:

Ասուլիսը կը համարուի հայոց նորագոյն պատմութեան առանցքային քաղաքական իրադարձութիւններէն մին, քանի որ առաջին անգամ երկրի ղեկավարը բացայայտօրէն հանրութեան ներկայացուց Ղարաբաղի հակամարտութեան կարգաւորման իր տեսլականը՝ առանց ձեւակերպումներու եւս թաքնուելու:

«Պատերա՞զմ, թէ խաղաղութիւն» յայտնի բանաձեւումը եւ ասուլիսին հնչած միտքերը հիմք հանդիսացան, որ ուղիղ մէկ ամիս անց՝ 1997 թուականի նոյեմբերի 1-ին, նախագահը հրապարակէ իր հռչակաւոր «Պատերա՞զմ, թէ խաղաղութիւն. լրջանալու պահը» ծրագրային յօդուածը:

Յատկանշական է, որ 2020 թուականի 44-օրեայ պատերազմէն ետք քաղաքագէտներն ու հանրութեան որոշ հատուածներ կրկին վերադարձան այդ ասուլիսին եւ յօդուածին՝ վերանայելու անոնց մէջ ներկայացուած մտահոգութիւններն ու կանխատեսումները: Շատերու կարծիքով՝ Տէր-Պետրոսեան տակաւին քսաներեք տարի առաջ կանխատեսած էր, որ տարիներ անց Հայաստանը կրնայ աւելի մեծ կորուստներ կրել եւ ստիպուած ըլլալ ընդունելու շատ աւելի ցաւոտ պայմաններ:

Ֆիլմին մէջ կը պատմուի նաեւ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի հրաժարականի մասին՝ վերադառնալով այն քաղաքական հանգրուանին, ուր անձնական որոշումն ու պետութեան ապագային չուրջ մտահոգութիւնը կը միահիւսուին:

Յատկանշական է նաեւ, որ ֆիլմի ազդագրին վրայ Լեւոն Տէր-Պետրոսեան ներկայացուած է իր կեանքի եւ գործունէութեան քանի մը կարեւոր հանգրուաններով ու կոչումներով՝ բանասիրական գիտութիւններու տոքթոր, Մատենադարանի գիտական քարտուղար, «Ղարաբաղ» կոմիտէի անդամ եւ Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին նախագահ:

Ձեռնարկի աւարտին տեղի ունեցաւ «Անկախութիւն» պատկերագիրքին շնորհանդէսը: Գիրքը լրացուցիչ առիթ դարձաւ վերադառնալու անկախ պետականութեան կերտման պատմութեան եւ այդ ճանապարհին արձանագրուած ձեռքբերումներուն:

Երեւան

ԺԱՄԱՆԱԿ-Ի ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑԻՆ. ԳՈՐԾԻՉՆԵՐՈՒ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ֆիլմի ցուցադրութենէն անմիջապէս ետք ԺԱՄԱՆԱԿ առանձնազրոյցներ ունեցաւ ներկայ քանի մը գործիչներու եւ Տ. Զաքարիա եպսկ. Բաղումեանի հետ՝ լսելու անոնց գնահատականները ֆիլմին, առաջին նախագահի քաղաքական ժառանգութեան եւ նոր սերունդին համար անոր ունեցած նշանակութեան մասին:

ԱՐԱՄ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ. «ԱՅՍ ՖԻԼՄԸ ՓՈՓՐ ՊԱՏՄՈՒՀԱՆ ՄԸՆ Է ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ԳՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ»

«Հայ ազգային քոնկրէս»ի փոխ-նախագահ Արամ Մանուկեան անդրադառնալով ֆիլմի պատմական եւ արդիական նշանակութեան, ըսաւ.

«Այս ֆիլմը նոր սերունդին տեղեկութիւն կու տայ իրականութեան մասին, որովհետեւ այն, ինչ որ հիմա կը ներկայացուի, հասարակութիւնը չի գիտեր. երբեք չէ մատուցուած, դասագիրքերուն մէջ չկայ, ֆիլմեր ալ չեն եղած: Աւելի՛ն, հիմա արգիլուած է անկախութեան, Հոչակագիրին, Ղարաբաղեան շարժման եւ ազատագրական պայքարին մասին խօսիլը: Այս ֆիլմը տեսակ մը փոքր պատուհան է՝ ընդամէնը տեղեկութիւն ստանալու եւ ճշմարտութիւնը գտնելու այն մասին, թէ ի՛նչ տեղի ունեցած է իրականութեան մէջ»:

ԼԵՒՈՆ ՋՈՒԽՐԱԲԵԱՆ. «ԵՂԱԾ Է ՈՂՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ»

Քաղաքական գործիչ, «Հայ ազգային քոնկրէս»ի փոխ-նախագահ Լեւոն Զուրաբեան ըսաւ.

«Ֆիլմին մէջ բաւականին լաւ, հանգամանալից ներկայացուած է այն, ինչ որ կատարուած է մեր երկրին հետ: Այն, ինչ կատարուած է՝ մեծ սխրագործութիւն, քաղաքործութիւն եւ մեծ իմաստութիւն էր, որ յետոյ տապալուեցաւ յիմարութեան, առաւելապաշտութեան եւ անիրատեսութեան պատճառով: Ասիկա ողբերգութիւն է:

«Ֆիլմը այդքան բանէն ետք դրական լիցք կը հաղորդէ, որովհետեւ ի վերջոյ, կը խօսուի այն մասին, որ կան արժէքներ, որոնք մնայուն են:

«Նոր սերունդին չատ բան կ'ըսէ այս ֆիլմը: Նախագահի կերպարի մասին, ի հարկէ, չատ բան կարելի է խօսիլ, չատ աւելի մանրամասն կարելի է բանալ եւ այլն, բայց, ֆիլմի չրջանակները սահմանափակ են: Իսկ մնացածը պիտի նորէն ուսումնասիրել, նիւթեր կարդալ, խօսիլ ասոր մասին: Ես հիմա գիտեմ կայ չատ լուրջ երիտասարդական համայնք մը, որ ինքնակամ ուսումնասիրելով համացանցի մէջ եղած նիւթերը, հրատարակուած գիրքերը եւ այլն, կու գայ այս գաղափարախօսութեան, որը չատ ճիշդ է»:

ԱՐՄԱՆ ՄՈՒՍԻՆԵԱՆ. «ՀՆԱՐԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ Է ՏԵՂԵԿԱՆԱԼՈՒ, ԹԷ ԻՆՉ ՀՍԿԱՅԱԿԱՆ ՋԱՆՔԵՐ ՆԵՐԴՐՈՒԱԾ ԵՆ»

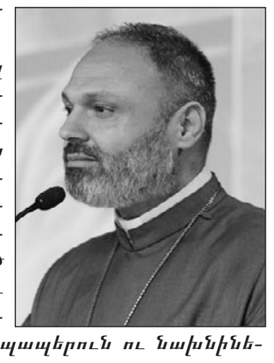
Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի խօսնակ Արման Մուսինեան ըսաւ.

«Նոր սերունդի հիմնական մարտահրաւէրը այն է, որ ինք իննսունականներու պատմութեան չատ տեղեակ չէ, եւ եթէ նոյնիսկ տեղեակ է, ապա՝ քիչ մը աղճատուած մեկնաբանութիւններով: Ասիկա հնարաւորութիւն է տեղեկանալու, թէ ի՛նչ տեղի ունեցած է իրականութեան մէջ, ի՛նչ հսկայական ջանքեր ներդրուած են եւ ինչպէ՛ս Տէր-Պետրոսեան յաջողութեամբ համախմբած է այդ ամբողջ ջանքերը, որոնք պսակուած են հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ՝ հազարամեակներու համբերատին մէջ մեծագոյն ձեռքբերումներով»:

Տ. ԶԱՔԱՐԻԱ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԲԱՂՈՒՄԵԱՆ. «ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՑԱՌԱՁԱԿ ԱՐԺԷՔ Է»

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի միաբան Տ. Զաքարիա եպիսկոպոս Բաղումեան մեզի հետ զրոյցի ընթացքին ընդգծեց անկախ պետականութեան հոգեւոր եւ ազգային նշանակութիւնը:

«Անկախութեան պատմութիւնը մեզմէ իւրաքանչիւրին պատմութիւնն է եւ անկախութիւնը բացառակ արժէք մըն է, որուն համար մեր նախնիները եւ յատկապէս մեր եկեղեցւոյ վարդապետներն ու հայրապետները պայքարած են: Մենք դարերու ընթացքին միշտ փայփայած ենք անկախ պետութիւն ունենալու այս գաղափարը, եւ այն, ինչ որ տեղի ունեցաւ 1991 թուականին, մեր պապերուն ու նախնիներուն երազանքն է:

«Այսօր առիթն ունեցանք հայրապետական օրհնութիւններն ու բարեմաղթանքները փոխանցելու եւ մեր աղօթքը՝ քաջառողջութիւն մաղթելով հիմնադիր նախագահին, ինչպէս նաեւ ուժ եւ կարողութիւն ամէնքիս: Որովհետեւ կ'ապրինք փոփոխական ժամանակաշրջանի մը մէջ, երբ մարտահրաւէրները շատ են. մեզմէ իւրաքանչիւրը իր կարգին պէտք է ըլլայ լոյս, պէտք է աղ ըլլայ այս անհամ աշխարհին մէջ, որպէսզի կարենանք մեր նախանձախնդիր եւ անդուլ աշխատանքին շնորհիւ աւելի զօրացնել ու ամրապնդել մեր պետականութիւնը, աւելի անսասանութիւն հաղորդել մեր եկեղեցիին, եւ ապրիլ իսկապէս մեր երազած Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ»:

«ՅԱՆԿԱՐԾ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ ԿԸ ՄԱՄՆԱԿՑԻ ՄՈՒԱՄՄԷՐ-ՔԱՐԱՃԱ ԹԱՏՐՈՆԻ ՓԱՌԱՏՈՆԻՆ

«Յանկարծ» թատերախումբը Խթճանպուլի մշակութային կեանքէն ներս հետզհետէ կ'ամրապնդէ իր դիրքը՝ մանաւանդ, որ վերջին տարիներուն յարատեւ վերելք կ'արձանագրէ: Երէկ երեկոյեան, «Յանկարծ» թատերախումբը հանդէս եկաւ՝ Մուամմէր-Քարաճա թատրոնի գլխաւոր բեմին վրայ: Ինչպէս ծանօթ է, այս թատրոնը Խթճանպուլի ընկերամշակութային կեանքէն ներս ունի առանձնայատուկ նշանակութիւն: Խոր պատմութիւն մը կը խորհրդանշէ Մուամմէր-Քարաճա թատրոնը, որ 14 տարիէ ի վեր ակամայ ընդհատած էր իր գործունէութիւնը: Այս երկար ժամանակաշրջանէն վերջ, յուրախութիւն թատերասէրներուն՝ այս թատրոնը վերսկսաւ իր գործունէութեան՝ թատրոնի տօնախմբութեան մը ձեւաչափին մէջ: Մուամմէր-Քարաճա թատրոնի փառատօնը այս օրերուն արդէն կը մագնիսացնէ գեղարուեստասէր շրջանակներուն ուշադրութիւնը:

Երէկ, երեկոյեան, «Յանկարծ» թատերախումբը այս փառատօնի շրջանակներէն ներս ներկայացուց իր «52 HERTZ» խաղը: Իսկապէս խանդավառ երեկոյթ մըն էր այս մէկը, որու ընթացքին «Յանկարծ»ի դերակատարները արժանացան բուռն ծափահարութիւններու:

Միւս կողմէ, երէկ երեկոյեան արձանագրուած փայլուն յաջողութենէն վերջ, այսօր ալ «Յանկարծ»ի անդամները այս փառատօնի շրջանակներէն ներս թատերական համալիրի ցուցադրասրահի երդիքին տակ հրաւիրուած են ասուլիսի մը:

Դերասանները կ'ողջունեն հանդիսատեսները (Լուսանկար՝ Մկրտիչ Արծիւեան)

Բաց աստի, կը տեղեկանանք, որ «Յանկարծ»ի 2027 թուականի ծրագիրն ալ հետզհետէ կը ձեւաւորուի: Կը նախատեսուի, որ յաջորդ տարուայ առաջին կէսին թատերախումբը ո՛չ միայն համայնքային, այլ լայն հասարակութեան բեմերուն վրայ ալ ներկայացնէ իր «52 HERTZ» խաղը:

ՍԱԼՆ ՈՒ ՄՈՒՐՃԸ...

●չար. Ա. էջէն

տաքին ճնշումներու եւ ներքին քաղաքական հակասութիւններու:

Ուաշինկթընն նաեւ կասկած յայտնած է «Հիզպուլլահ»ի այն յայտարարութեան կապակցութեամբ, թէ կազմակերպութիւնը Իրանի կողմէ գումարներ կը ստանայ: Միեւնոյն ժամանակ, ԱՄՆ-ի պետական քարտուղարութիւնը յայտնած է, որ Արաբական ծոցի երկիրներու եւ Եւրոպայի գործընկերներուն հետ կը քննարկէ Լիբանանի վերաշինութեան համար միլիառաւոր տոլարներ տրամադրելու ծրագիր մը՝ պայմանով, որ «Հիզպուլլահ» զինաթափուի:

Այստեղ է, որ տնտեսական օգնութիւնը կը դարձի պարզապէս վերաշինութեան ծրագիր մը ըլլալէ եւ կը դառնայ քաղաքական ճնշումի միջոց: Լիբանան վերաշինութեան խիստ կարիք ունի: Պատերազմէն վնասած շրջանները, տեղահանուած ընտանիքները, քայքայուած ենթակառոյցները եւ երկարատեւ տնտեսական տագնապը երկիրը դրած են ծանր պարտաւորութիւններու առջեւ: Ցամենայդպես, օգնութիւնը զինաթափման քաղաքական պայմանին կապելը կը նշանակէ, որ վերաշինութեան հարցը անխուսափելիօրէն կը միախառնուի Լիբանանի պետական իշխանութեան, զինեալ կազմակերպութիւններու եւ տարածաշրջանային ուժերու միջեւ այժմու բարդ հակամարտութեան:

Անշուշտ, Լիբանանի մէջ զէնքի հարցը կարելի չէ անտեսել: Պետութեան ինքնիշխանութիւնը, որոշումներ առնելու կարողութիւնը եւ սահմաններու պաշտպանութիւնը կենսական խնդիրներ են: Բայց, զինաթափումը չի՛ կրնար դիտարկուիլ իբրեւ պարզ հրաման մը, որուն գործադրութիւնը ինքնաբերաբար պիտի լուծէ երկրի անվտանգութեան հարցերը: Անիկա կը պահանջէ պետական իշխանութեան ամրապնդում, ազգային համաձայնութիւն եւ անվտանգութեան այնպիսի պայմաններ, որոնց մէջ Լիբանանի քաղաքացիները վստահութիւն պիտի ունենան, թէ իրենց երկիրը պիտի պաշտպանուի՝ առանց արտաքին ուժերու մըշտական միջամտութեան:

Լիբանան ուրիշներու պատերազմներուն միջեւ է: Այս կացութեան ամենէն մտահոգիչ երեսակը այն է, որ Լիբանան դարձեալ կրնայ ներքաշուիլ Իրանի եւ Իսրայէլի միջեւ ահագնացող առճակատման մէջ: Քացի յայտարարութիւնը յստակ պատգամ մըն է. եթէ «Հիզպուլլահ» միանայ Իրանի կողմէ ձեռնարկուելիք յարձակման մը, ապա Իսրայէլ պիտի փորձէ այդ քայլը օգտագործել Լիբանանի դէմ իր ռազմական գործողութիւնները ընդարձակելու համար:

Այս սպառնալիքին առջեւ Լիբանանի իշխանութիւններուն պարտականութիւնը յստակ է. կանխել երկիրը նոր պատերազմի մը մէջ ներքաշելու որեւէ քայլ եւ պաշտպանել բնակչութիւնը նոր աւերումէ: Սակայն, այդ պարտականութեան կատարումը դիւրին պիտի չըլլայ՝ այնքան ատեն, որ Լիբանանի ուժերուն հաշիւները միշտ չեն համընկնիր պետութեան եւ քաղաքացիներու շահերուն հետ: Լիբանանի ժողովուրդը արդէն չափազանց ծանր գին վճարած է երկար տարիներու պատերազմներուն, տնտեսական փլուզման եւ քաղաքական անգործութեան պատճառով: Անոր պէտք չեն նոր սպառնալիքներ, նոր գաղթականութիւն եւ վերաշինութեան նոր խոստումներ, որոնք կրնան մնալ քաղաքական բանակցութիւններու սեղանին վրայ:

Ի վերջոյ Լիբանանի առջեւ դրուած հարցը միայն այն չէ, թէ «Հիզպուլլահ» պիտի միանա՞յ Իրանի դէմ կամ անոր կողքին ընթացող առճակատման: Աւելի խորքային հարցը այն է, թէ արդեօք Լիբանան պիտի կարենա՞յ վերջապէս վերագտնել իր որոշումներուն տէրը ըլլալու կարողութիւնը:

Իսրայէլին սպառնալիքները, ԱՄՆ-ի նախապայմանները եւ տարածաշրջանային մրցակցութիւնները տարբեր նպատակներ կրնան հետապնդել, բայց, անոնց բոլորուն կեդրոնին է դարձեալ Լիբանանի քաղաքացին, որ կը փորձէ վերաշինել իր տունը, իր զաւակները դպրոց ղրկել, ապրուստ ապահովել եւ հաւատալ, թէ վաղը իր քաղաքը կամ գիւղը դարձեալ պատերազմի թիրախ պիտի չդառնան:

Լիբանանի փրկութիւնը չի կրնար հիմնուիլ ո՛չ արտաքին սպառնալիքներու, ո՛չ ալ անվերջանալի քաղաքական պայմաններու վրայ: Անիկա կը պահանջէ ուժեղ պետութիւն, ազգային պատասխանատուութիւն եւ այնպիսի համաձայնութիւն մը, որուն մէջ Լիբանանի անվտանգութիւնը ուրիշներու պատերազմներուն հետեւանք ըլլալէ պիտի դադրի:

Եւ մինչ այդ համաձայնութիւնը կը մնայ հեռու, երկիրը կը շարունակէ ապրիլ վտանգաւոր սպասումի մը մէջ՝ այն մտավախութեամբ, որ ուրիշներու որոշած պատերազմին հաշիւը դարձեալ ինք պիտի վճարէ:

Երեւան

ՖՐԱՆՍԱ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԾՈՑԻ

Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահ Էմմանիւէլ Մաքրոն շրջագայութեան մը ձեռնարկած է՝ դէպի Արաբական ծոցի երկիրներ: Մաքրոնի ուղեւորութեան առաջին կանգառը Հանդիսացաւ Քուէյթը, ուրկէ ան ծրագիրը կը շարունակէ՝ դէպի Արաբական Միացեալ Էմիրութիւններ, Պահրէյն եւ Քաթար: Ան Արաբական ծոցի երկիրներու ղեկավարներուն հետ կը քննարկէ Հիւրմիւզի ջրանցքի իրավիճակը եւ անոր ազդեցութիւնը ուժանիւթակիրներու գիներուն վրայ:

Երէկ, Մաքրոն հիւրընկալուեցաւ Քուէյթի էմիր Մշալ էս-Սապահի կողմէ: Այս առթիւ երկու երկիրներուն միջեւ ստորագրուեցան շարք մը համաձայնագրեր: Այդ փաստաթուղթերէն մէկը կը նախատեսէ պաշտօնական համագործակցութիւն՝ Քուէյթի եւ Ֆրանսայի պաշտպանութեան նախարարութիւններուն միջեւ: Միւս համաձայնագրերը կը վերաբերին քաղաքացիական օգտագնացութեան, արհեստական բանականութեան, կրթութեան, գիտութեան ոլորտներէ ներս համագործակցութեան, ուղիղ ներդրումներու խթանման:

Ֆրանսայի նախագահը եւ Քուէյթի էմիրը քննարկեցին երկկողմանի յարաբերութիւնները եւ զանոնք զանազան ոլորտներէ ներս ամրապնդելու ուղիները: Կողմերը շօշափեցին նաեւ համագործակցութեան ընդլայնման հարցերը՝ մասնաւորապէս տնտեսութեան, առեւտուրի եւ ներդրումներու ոլորտներէն ներս:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ԻՐԱՆԻ ՀԵՏ

●չար. Ա. էջէն

քեցին համատեղ մամլոյ ասուլիս մը, որու ընթացքին Լաւրով յայտնեց, որ Արաղչիին տեղեկացուցած է Ուքրայնայի չուրջ այժմու իրավիճակը: Լաւրով դիտել տուաւ, որ Ռուսաստան պատրաստ է աջակցութիւն ցուցաբերել Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու եւ Իրանի միջեւ հակամարտութեան հարցին մէջ: Իր խօսքով՝ Հիւրմիւզի ջրանցքի պարագային հարկաւոր է վերադառնալ այն իրավիճակին, որ գոյութիւն ունէր մինչեւ առկայ տագնապը:

Իր կարգին, Ապպաս Արաղչի արդիւնաւէտ գնահատեց Լաւրովի հետ բանակցութիւնները: «Այսօր մենք շատ արդիւնաւէտ հանդիպում մը ունեցանք: Իրանի եւ Ռուսաստանի յարաբերութիւնները ռազմավարական բնոյթ կը կրեն: Համապարփակ ռազմավարական գործընկերութեան մասին պայմանագրի իրականացումը մեր յարաբերութիւնները նոր մակարդակի մը բարձրացուցած են», ըսաւ ան:

Արաղչի աւելցուց, որ Մոսկուա եւ Թեհրան մշտական խորհրդակցութիւններ կ'իրականացնեն քաղաքական զանազան հարցերու շուրջ՝ ներառեալ Պարսից ծոցի, Կովկասի, Ուքրայնայի եւ Թեհրան-Ուաշինկթընի բանակցութիւններու զանազան երեսակները: Ան աւելցուց, որ Իրան եւ Ռուսաստան նաեւ համակարծիք են, թէ Մերձաւոր Արեւելքի ներկայ խընդիրները ռազմական ճանապարհով լուծում չեն կրնար ունենալ:

Թեհրանի մէջ Լաւրով ընդունուեցաւ նաեւ Իրանի նախագահ Մեսուտ Փեզեշքիանի կողմէ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԵՂՆ ԸՍՈՒԱԾՆԵՐԸ...

●չար. Ա. էջէն

խաղաղութեան, որուն դրօշին տակ միա՛յն կարելի է աշխարհը հրաւիրել դէպի մեր երկիր եւ դառնալ «քոզմոփոլիթէն» երեւան մը:

Արդէն չէ՞:

Երկար տարիներէ ի վեր երեւան չեմ այցելած ես, բայց հոն ապրող հարազատներ ունիմ ու նաեւ շատ յաճախ քաղաքը այցելող բարեկամներ, որոնք միշտ ալ նոյնութեամբ կը վկայեն Երեւանի փողոցներով քայլողին լսած բազմապիսի՛ լեզուներուն:

Զուժգոհի՛նք. հարստութիւն է ասիկա:

Շուտով, ինչպէս պաշտօնապէս հրապարակուեցաւ, մէկուկէս տարի Հայաստանի Հանրապետութեան սահմաններէն ներս ապրող ռուէ օտարերկրացի քաղաքացի ալ կրնայ ըլլալ եւ այն ատեն ի՛սկապէս կրնանք վայելել բազմալեզու, բազմամշակոյթ ու ինչ խօսք՝ բազմակրօն մեր մայրաքաղաքը:

Խաղաղութեան դրօշին տակ մեզի այցելող համաշխարհային աստղերէն ու չողչողացող մեր բեմերէն անդին, կ'արժէ ուշադրութիւն դարձնել, թէ որքա՜ն բառացիօրէն անխաղաղ է, հարիւր տարուան խաղաղութիւն կնքելու համար ձեռքը սեղմած մեր հակառակորդին...

Բարի կամք կը դրսեւորենք, սուսուբուս բոլոր ըսուածները պահպջները ի գործ կը դնենք, դեռ ի՞նչ...

Քանի մը օրինակ խաղաղութեան ճամբան հետը կիսած մեր բարեկամին յայտարարութիւններէն.

- «Եթէ Հայաստանի դէմ պատժամիջոցներ կիրառէին մեր տարածքներու գրաւման ու հոն իրագործըւած ցեղասպանութեան ու էթնիք զտումներուն համար, Ատրպէյճան ստիպուած չէր ըլլար պատերազմով կոտրել հայկական ֆաշիզմի ողնաշարը: «Ակրեսորին» անպատժելիութիւնը միայն աւելի՛ մեծցուց անոր ամբարտաւանութիւնը»:

- «Մենք յաղթեցինք պատերազմը եւ զաւթիչները դուրս քշեցինք մեր հողերէն, բայց չուզեցինք վրէժ լուծել 30 տարուան տառապանքներուն, ցեղասպանութեան կամ մեր քաղաքներուն ու գիւղերուն աւերման համար: Մենք մեր վրէժը պատերազմի դաշտին մէջ լուծեցինք»:

Շարունակութիւնը, աւելի՛ն կայ.

- «Մենք չհարուածեցի՛նք արդէն ինկած մեր թշնամին: Զիջա՛նք այն բարբարոսներուն ու մանկասպաններուն մակարդակին, որոնք այդքա՛ն տառապանք պատճառած էին մեր ժողովուրդին»:

Եւ վերջապէս՝

- «Անոնք, որոնք մեզ կը սպառնային, թէ թանկերով կու գան, Պաքուն կը գրաւեն ու թէյ կը խմեն հոն, այժմ մեր բանտերուն մէջ ատրպէյճանական թէյ կը խմեն, իսկ անոնց թանկերը կը ցուցադրուին Ռազմական աւարի այգիին մէջ: Ի դէպ, մեր հիւրերը կրնան այցելել «Յաղթանակի այգին» ու «Յաղթանակի թանգարանը» լիովին հասկնալու համար հողերու գրաւման բնոյթն ու էութիւնը եւ Ատրպէյճանի ժողովուրդին պատմական յաղթանակը»...

Ո՞ւր է խաղաղութիւնը այս խօսքերուն մէջ, բարեկամնե՛ր:

Ես յոռետես մարդ եմ, դուք՝ լաւատես խաղաղամէտնե՛ր, բացատրեցէք խնդրեմ:

«Մանկասպաններ», «բարբարոսներ», «հայկական ֆաշիզմ», «ակրեսոր», «ամբարտաւանութիւն», «ցեղասպանութիւն»... միայն վրէժխնդրութեամբ ու ատելութեամբ աւելի այս բառերն ու եզրերը ի՞նչ կապ ունին մեզի խոստացուած, ամպիոնին վրայ պաշտպանուած ու մեր երազած խաղաղութեան հետ...

Ո՛չ մէկ՝ իհարկէ:

Մեր այսքան գլխիկո՛ր ու յանձնուած իրականութեան դիմաց՝ այսքան ատելութի՞ւն...

Հապա եթէ իրօք գլուխ բարձրացնէիք ու բաներ մը պատասխանէիք, մեր իշխանութեան ամօթալի արգահացումներուն փոխարէն. չյիշուող Արարատին, ամէն տեղ բարձրացող Արագածին, նոր անցագիրին, նուաստացող եկեղեցիին ու եկեղեցականներուն, իրար ատող, անհանդուժողական, պառակտուած մեր ժողովուրդին... բայց՝ միջազգայի՛ն մեծ յաջողութիւններուն ու երկինքին մէջ պսպղացող մեր «տրոններուն» փոխարէն...

Ինչքան ատեն, որ յայտարարուածին պէս՝ «խաղաղ» են մեր սահմանները ու հայ զինուորներ չեն սպաննուիր հոն, հոգ չէ՛, ուրեմն... կարեւոր ե՞ն ըսուածները:

Որպէս վերջաբան.

«Հայաստանի երեք նախկին նախագահներն ու անոնց յանցակիցները, որոնք ռազմական յանցագործներ ու մանկասպաններ են, դեռ եւս իրենց արժանի պատիժը չեն ստացած: Հայաստանի ներկայ ղեկավարութիւնը 2018 թուականէն իր նախորդներուն յանցաւոր քաղաքականութիւնը կը շարունակէ»:

Զարմանալի՛.

Մեր իշխանութեան, այսքան «նախկինները» բնովելուն, զանոնք ամէն յանցանք չալկելիք կախիչ համարելուն հանդերձ, տեսէք թէ ին՛չ կ'ըսէ մեր խաղաղութեան բարեկամը:

Հայաստանի նախկին ո՛եւէ վարչակարգ կամ ղեկավարի կողմը բռնելու ու զայն գովելու միտում չունիմ. իրատես եմ, չեմ կրնար չըլլալ, բայց չե՛մ յիշեր, որ նախկին ո՛եւէ ղեկավարի օրով ա՛յսքան նուաստացած ըլլար Հայաստանը:

Ալեւեւի հայատեաց այս արտայայտութիւնները, «տուն դառնալու» միտումները, սպառնալիքները պիտի շարունակուին, կասկած չունի՛մ. իսկ մե՞նք:

COP-ը կ'աւարտի չուտով ու Ամանորի մեր փայլո՛ւն լոյսերը կը կախենք մենք...

ԽՐԱԽՈՒՍԵԼ

●չար. Ա. էջէն

մակողմանի դիւանագիտութեան կարեւոր դերը՝ կենսաբազմազանութեան պահպանութեան, պարենային անվտանգութեան, կրթութեան եւ կայուն զարգացման փոխկապակցուած օրակարգերու յառաջ մղման գործին մէջ: Այս ամբողջէն ներս ան կարեւորեց միջազգային զանազան գործընթացներու եւ ոլորտային օրակարգերու միջեւ կապերու ամրապնդումը, համահունչ մօտեցումներու ձեւաւորումը, ինչպէս նաեւ համաշխարհային յանձնառութիւններու իրականացման ուղղեալ համատեղ ջանքերու խթանումը:

ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

●չար. Բ. էջէն

ներդ: Ան կրնար պատասխանել կամ չպատասխանել, բայց դուն պարտաւոր էիր առիթ տալ իրեն, որպէսզի խօսի: Չես կրնար ուրիշի մը ըսածին հիման վրայ դատել մանկութենէ ի վեր քեզի ընկեր եղող անձ մը:

Համբիկ չպատասխանեց: Թէեւ այդ պահուն ամբողջովին համոզուած չէր Պարգեւին ըսածներուն, սակայն, անոր խօսքերը մտահոգեցին զինք: Այդ գիշեր երկար ժամանակ չկրցաւ քնանալ: Անընդհատ կը մտածէր Պարգեւին ըսածներուն եւ Վիգէնին հետ իր ունեցած ընկերութեան մասին: Կամաց կամաց կը սկսէր հասկնալ, որ թերեւս սխալած էր՝ առանց ճշմարտութիւնը գիտնալու իր ընկերոջ մեղադրելով:

Յաջորդ առաւօտ Համբիկ իր մայրիկէն խնդրեց, որպէսզի Վիգէնի մայրիկին տեղեկացնէ, թէ դասերէն ետք իրենք պիտի ուշանան տուն վերադառնալու, որովհետեւ որոշած են քալելով տուն վերադառնալ:

Դասապահերու վերջին զանգը տալէն ետք, Համբիկ, որ մինչ այդ ո՛չ Վիգէնին բարիլոյսին պատասխանած էր եւ ո՛չ ալ անոր նայած էր իսկ, մօտենալով Վիգէնին ըսաւ անոր, թէ խօսելիք ունի իր հետ, քալելով տուն վերադառնանք: Տեղեկացուց անոր նաեւ, թէ ինք առաւօտեան խնդրած էր իր մայրիկէն, որ Վիգէնի մօր տեղեկացնէ, թէ քիչ մը պիտի ուշանան տուն հասնելու:

Վիգէնն, որ ամբողջ այս ընթացքին ամէն օր բարեւած էր Համբիկին եւ փորձած էր անոր հետ խօսիլ, հակառակ վերջինիս կոշտ վերաբերմունքին, լռելեայն համաձայնեցաւ:

Տուն վերադարձի ճամբուն վրայ սկիզբը երկուքն ալ լուռ էին: Համբիկն էր, որ սկսաւ խօսիլ, նոյն կոշտութեամբ.

-Վիգէ՛ն, դուն ինծի ըսելիք չունի՞ս:

-Ի՞նչ ըսելիք:

-Դուն ինձմէ լաւ գիտես:

-Ես ոչինչ գիտեմ:

-Լաւ: Հարցում մը պիտի հարցնեմ, անկեղծ պատասխան կ'ուզեմ, որ տաս:

-Հարցո՛ւր:

-Դուն կը նախանձի՞ս ինծի:

-Բայց ինչո՞ւ պիտի նախանձիմ: Զէ՞ որ ընկերներ ենք: Ընկերները կը նախանձի՞ն իրարու, թէ իրարու համար կ'ուրախանան եւ զիրար կը քաջալերեն թէ՛ յաջողութեան եւ թէ՛ ձախողութեան ընթացքին:

-Զեմ գիտեր, բայց ես լսեցի, թէ դուն կը նախանձիս ինծի:

-Համբի՛կ, չեմ գիտեր որմէ ի՞նչ լսած ես կամ ո՞վ ի՛նչ խօսած է քեզի իմ մասին, բայց համոզուած եղիր, որ ես ո՛չ կը նախանձիմ քեզի եւ ո՛չ ալ քեզմէ ծածուկ բան ըրած եմ կամ ըսած եմ քու մասիդ: Եթէ ընելիք կամ ըսելիք որեւէ մէկ բան ունենամ, ուղղակիօրէն կու գամ ու քեզի կ'ըսեմ, ինչո՞ւ երթամ ուրիշներուն...

-Վստա՞հ ես Վիգէն:

-Այո՛, վստահ եմ: Եթէ չե՛ս հաւատար, եկուր այլեւս դադրեցնենք մեր ընկերութիւնը:

-Զէ՛, Վիգէն, այդպէս չէ, պարզապէս Ա...

-Անուն մի՛ ըսեր, չեմ ուզեր լսել:

-Բայց այդպէս չըլլար:

-Կ'ըլլայ, Համբիկ, կ'ըլլայ, ընկերները պէտք է իրարու վստահին եւ թոյլ չտան, որ կողմնակի անձեր խաթարեն իրենց ընկերութիւնը: Կը յիշես, անցեալ տարի դէպք մը պատահած էր եւ ես եկայ քեզի հարցում մը հարցուցի... Գրեթէ նոյնպիսի վիճակ մըն էր, բայց ես անմիջապէս եկայ քու մօտդ եւ քեզմէ լսելէ ետք՝ առանց քեզի զգացնելու այդ էջը գոցեցի, որովհետեւ կը վստահիմ քեզի: Եւ իրաւունք ալ ունէի վստահելու:

-Վիգէ՛ն, ընկերս, ներողութիւն, որ անցնող այս օրերուն նեղութիւն պատճառեցի քեզի եւ վիրաւորեցի քեզ իմ պահուածքովս: Սխալ վարուեցայ, պէտք էր մօտենայի քեզի, խօսէինք իրարու հետ եւ այս տհաճութեան առիթ չտայի: Ձի՛շդ ես, ընկերները պէտք է վստահին իրարու եւ թոյլ չտան, որ իրենց ընկերութիւնը ըսի ըսաւներու պատճառով խաթարուի: Դարձեալ ներողութիւն:

-Ներելու ո՛չինչ կայ, Համբիկ, որովհետեւ ընկերներու միջեւ այսպիսի բաներ կը պատահին: Կարեւորը մեր մէջ պէտք չէ պահենք եւ իրարու հետ խօսինք, որպէսզի աւելի բարդ խնդիրներու մէջ չհայտնուինք:

Վիգէնի խօսքերը թեթեւացուցին Համբիկին սիրտը: Ան հասկցած էր, թէ իր կասկածամտութեամբ եւ կոշտ պահուածքով անարդար եղած էր իր մանկութեան ընկերոջ հանդէպ: Այժմ, երբ երկուքն ալ անկեղծօրէն խօսած էին իրարու հետ, Համբիկ հանգստացած էր: Անոնք դարձեալ սկսան զրուցել եւ քիչ ետք իրենց դէմքերուն վրայ վերադարձած էր նախկին ժպիտը: Ուրախ զրոյցով շարունակեցին իրենց ճամբան՝ համոզուած, որ իրարու վստահիլն ու խնդիրները անկեղծօրէն քննարկելը իրենց ընկերութիւնը պիտի պահպանէր:

Վաղարշապատ

ԱՍՏՈՒԱԾ ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ Է

●չար. Բ. էջէն

կարողութիւն: Արդ, Սուրբ Հոգիին առաջին գործը եղաւ աշխարհէն վերցնել լեզուներու խառնակութիւնը... (ԳՈՐԾԲ. Բ 6-13):

Հրա՛շք. այն ինչ որ ամէն օր կը պատահի մեր բոլորին կեանքին մէջ. մարդուս չնչառութիւնը, առաւօտ արթննալով արեւին լոյսը տեսնել, եւ օրուան մէջ ամէն պահ, երբ մարդ կ'ապրի՝ հրաշքներ չե՞ն միթէ, որոնց չատ անգամ չենք անդրադառնար իսկ: Վոլթէր կ'ըսէ, որ ամբողջ բնութիւնը արդէն հրաշք մըն է, եւ իրապէս բոլորս ամէն օր, ամէն պահ հրաշքներու մէջ՝ հրաշքներով կ'ապրինք, բայց յաճախ կ'անտեսենք. «պատահար», «դիպուած», «բախտ» կ'ըսենք, բայց ճշմարտութիւնը կ'անտեսենք. հրա՛շքը չենք տեսներ...

ԱՄՆ–Ի ՊԵՏԱԿԱՆ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԻ

●չար. Ա. էջէն

լրումն այս բոլորին, անոնք տեսան Սրբոց Յակոբեանց Մայր տաճարը, նաեւ ընդհանուր պատկերացում մը կազմեցին սաղիմահայութեան ներկայ կեանքին չուրջ: